

часть втора

ОСНОВИ НА ГРАЖДАНСКОТО ПРАВО

8.

ГРАЖДАНСКОТО ПРАВО КАТО ОТРАСЪЛ НА ПРАВОТО И ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО

Ключови понятия:

Понятие и предмет на гражданското право и законодателство; метод на правното регулиране; принципи; функции (регулативна и охранителна); система.

8.1

ПОНЯТИЕ И ПРЕДМЕТ НА ГРАЖДАНСКОТО ПРАВО И ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

➤ *Гражданското право е отрасъл на частното право;*

Цел на гражданското право – създаване на най-благоприятни условия за удовлетворяване на частните потребности и защита на частните интереси, а също така балансиране на развитието на икономическите отношения в обществото.

Независимостта, имуществената самостоятелност и юридическото равенство се явяват основа при регулиране на обществените отношения

Предмет на гражданското право са имуществените и личните неимуществени отношения..

- **Имуществени отношения** – отношения между хората по повод на притежаване и въздействие върху материалните блага (имущество). Под “имущество” в гражданското право се разбира: *съвкупност от вещи* или *съвкупност от вещи и имуществени права на вземания* (напр. право на вземане на парични вноски в банките), или *съвкупност от вещи, имуществени права и задължения*. Имуществените отношения биват *статични* и *динамични*. Статичните отношения са свързани с притежаването на имущества от определени лица (напр. право на собственост, права върху чужда вещ и др.). Динамичните отношения са отношения във връзка с преминаването на имущества от едно лице към друго (напр. от продавача към купувача, наследяване и др.).
- **Лични неимуществени отношения** – отношения, възникващи между лицата по повод на нематериални блага, които са без първично икономическо съдържание, независимо от степента на тяхната обвързаност с имуществените отношения. Делят се на: свързани с имуществени отношения и несвързани с имуществени отношения. В първия случай имуществените отношения са производни на лични неимуществени (напр. правото на вознаграждение на автора на произведение), във втория случай – личните неимуществени отношения са автономни, т.е. нямат връзка с другите групи отношения (напр. защита на търговската репутация).

8.2.

МЕТОД НА ПРАВНО РЕГУЛИРАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО ПРАВО И ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

➤ **Метод на гражданското правно регулиране** – това е *съвкупност от средства и способности, посредством които гражданското право и законодателство въздействат* (подреждат, регулират

и защитават) *върху имуществени и лични неимуществени обществени отношения*. Гражданскоправният метод е дозволителен

- Основните отличителни признаци на гражданскоправния метод са пет:
 1. *юридическо равенство на страните* – равенство на техния правен статут, който се изразява в признаването на равенство на всички форми на собственост, в самостоятелно създаване на стопански връзки, в аналогични мерки на юридическа отговорност;
 2. *автономия на волята на страните* – често гражданските права и задължения възникват по силата на двустранен волеви акт (договор). Законът установява само общите рамки или предоставя избор относно способите за регулиране на отношенията между страните. Външната намеса в частния живот се допуска само в случаите, определени със закон;
 3. *имуществена самостоятелност на страните* – участниците в гражданския оборот притежават (владят) имущество, с което те участват в оборота и отговарят по задълженията си;
 4. *имуществен характер на гражданскоправната отговорност* – обекти на споровете са имуществото, а не личността на длъжника. Гражданскоправната отговорност като правило има компенсационен характер;
 5. *защита на гражданските права* – осъществява се предимно по съдебен ред, ако страните самостоятелно не разрешат спорните въпроси; в установени от закона случаи споровете се решават по административен ред.

8.3

ПРИНЦИПИ НА ГРАЖДАНСКОТО ПРАВО И ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

➤ *Принципи на гражданското право и законодателство са: закрепените в правните актове общозадължителни положения (начала), върху които е изградено цялото право и законодателство и които изразяват тенденциите на развитие на обществото и неговите потребности.* Те са:

- *юридическо равенство* между участниците;
- *неприкосновеност на собствеността* – принудително отчуждаване е възможно само в установените от закона случаи;
- *недопустимост на външна намеса в частните дела* – този принцип защитава частните дела от действията на публичната власт;
- *свобода на договарянето* – лицето самостоятелно избира контрагента по договора, страните са свободни при сключването на договора и определянето на условията му;
- *принцип на диспозитивността* – самостоятелност и инициатива при реализацията на техните права и носенето на рисковете от участието им в гражданския оборот;
- *принцип на безпрепятствено осъществяване на гражданските права, тяхното възстановяване и закрила*;
- *недопустимост на злоупотреба с право* – в частност с действията, които се осъществяват само с намерението да се навреди другиму.

8.4

ФУНКЦИИ И СИСТЕМА НА ГРАЖДАНСКОТО ПРАВО И ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

За гражданското право и законодателство са характерни следните функции:

- *регулативна функция* – създаване на нормални условия за развитието и осъществяването на икономическите отношения;
- *охранителна функция* – изразява се в защита на гражданските права от нарушения. Тя носи предимно компенсационен (възстановителен) характер;

➤ **Гражданското право и законодателство са система от правни идеи, правни норми и правоотношения, предполагаща не само тяхното единство, но и диференциация по подотрасли и**

правни институти, която се основава върху определена обективна обвързаност на фактическите обществени отношения.

Елементи на системата на гражданското право и законодателство:

- *обща част* – идеи, норми и правоотношения, които се явяват обединяващо начало за всички останали части (напр. нормите за юридически и физически лица, обекти на граждански правоотношения, и др.);
- *вещно право и законодателство* – регулира отношенията по повод на принадлежността на материалните блага на отделни лица (право на собственост и ограничени вещни права);
- *облигационно право и законодателство* – регулира отношенията във връзка със задълженията, произтичащи от договорите и деликтите;
- *наследствено право и законодателство* – регулира отношенията, които възникват след смъртта на лицата между наследниците им;
- *семеино право и законодателство* – урежда семейните отношения, които произтичат от брак, родство и осиновяване;
- *изключителни права* (авторско, патентно право, право на търговски марки, фирмено наименование и др.);
- *нематериални блага* (защита на чест, достойнство, делова репутация и др.).